

هدف و ماهیت

در هر تیک تاک ساعت، نوزاد یا نوزادانی در گوشه و کنار دنیا متولد می‌شوند. حادثه‌ای که کثرت و قدمت آن باعث شده است تا عظمت این بزرگترین معجزه خلقت از چشم‌ها پنهان بماند. آری! تولد بزرگترین، باشکوه‌ترین و بحرانی‌ترین لحظه زندگی و قدیمی‌ترین تجربه بشری است و در میان مشاغل نیز مامایی (در شکل سنتی آن) یکی از قدیمی‌ترین مشاغل است.

زیرا از قدیم، عده‌ای از زنان بودند که به دلیل تجربه بسیار و اطلاع از داروهای گیاهی و تاثیرات آنها، به زنان دیگر کمک می‌کردند تا وضع حمل آسان‌تر و ایمن‌تری داشته باشند.

البته نباید تصور کرد که آنچه امروز به نام حرفه و دانش مامایی معروف است، ادامه و دنباله همان مامایی سنتی است بلکه امروزه مامایی دانشی است که بر مشاهده، آموزش، پیشگیری، تحقیق، تشخیص و درمان استوار شده است.

مامایی یکی از زیرمجموعه‌های علوم پزشکی است که نقش‌های بسیار گسترده‌ای اعم از نقش مشاوره‌ای، آموزشی، مراقبتی، حمایتی، درمانگری و تحقیقاتی است. البته تمامی این نقش‌ها در ارتباط با مادر و کودک مفهوم پیدا می‌کند یعنی ماما به مشاوره قبل، بعد و هنگام ازدواج، آموزش نحوه تنظیم خانواده، مراقبت در دوران بارداری، زایمان طبیعی و مراقبت بهداشتی مادر و کودک و آموزش به دختران در زمینه بهداشت دوران بلوغ و بعد از آن می‌پردازد.

حیطه رشته مامایی از دوران قبل از حاملگی شروع می‌شود و تا پس از زایمان و ۶ سالگی کودک ادامه پیدا می‌کند.

در دوران قبل از حاملگی ماما بررسی می‌کند که آیا یک مادر توانایی حامله شدن را دارد و اگر حامله شود خطری برای خودش یا جنینش وجود می‌آید یا نه؟ برای مثال مادران دیابتی، مادرانی که بیماری قلبی پیشرفته دارند، مادرانی که سابقه خانوادگی واضحی از ناهنجاری‌های ژنتیکی دارند و مادرانی که قبلاً بچه معلول به دنیا آورده یا چندبار سقط کرده‌اند، باید قبل از حاملگی با ماما مشورت کرده و آزمایش‌های لازم را انجام دهند.

در واقع در این مرحله ماما به مشاوره با زنان علاقه‌مند به بارداری و شناسایی زنان پرخطر از نظر بارداری و زایمان می‌پردازد و آن‌ها را به متخصص مربوط ارجاع می‌دهد. مرحله بعد حاملگی است که در این مرحله مراقبت از باردار در درمان گاه‌ها یا کلینیک‌های مراقبت از بارداری بر عهده ماما است.

در این دوران خانم باردار در فواصل معین که ماما مشخص می‌کند به کلینیک مراجعه کرده و معاینه می‌شود تا ماما ضمن معاینه، مشاوره و آزمایش از سلامت مادر و جنین مطمئن گردد و در صورتی که خطری مادر یا جنین را تهدید می‌کند زود تشخیص داده و از عواقب جدی و وخیم آن جلوگیری نماید.

برای مثال مادری که دچار فشار خون حاملگی شده است اگر زود تشخیص داده نشود به قیمت جان مادر و جنین تمام خواهد شد. گفتنی است که در این مرحله ماما می‌تواند در زمینه‌های مختلف مانند تغذیه، بهداشت فردی، ورزش، تکنیک‌های تنفس و اطلاع از سلامت جنین به مادر آموزش داده و او را برای زایمان آماده سازد.

مرحله بعد مرحله زایمان است که از پذیرش مادر در اتاق درد شروع شده و به وضع حمل در اتاق زایمان خاتمه پیدا می‌کند. در این مرحله ماما بررسی های اولیه را انجام می‌دهد و پس از اطمینان از آمادگی مادر برای زایمان و سلامت مادر و جنین همچنین اطمینان از یک زایمان طبیعی مسوولیت زایمان را برعهده می‌گیرد.

در این مرحله اگر زایمان با مشکلی روبرو باشد مثلاً جنین در حالت طبیعی نبوده یا مادر بیماری خاصی مثل بیماری قلبی پیشرفته داشته باشد یا اینکه نیاز به سزارین باشد، این وظیفه پزشک زنان و زایمان است که مسوولیت زایمان را در بیمارستان یا زایشگاه برعهده بگیرد.

در مرحله بعد از زایمان نیز کنترل سلامت نوزاد و مادر و آموزش نحوه رسیدگی و چگونگی نگهداری فرزند برعهده ماما است.

مرحله بعد نیز واحد بهداشت مادر و کودک است که در این مرحله تعیین وضعیت رشد و تکامل کودک شامل رشد فیزیکی و تکامل های اجتماعی، رفتاری و گفتاری از ۵ روزگی تا ۶ سالگی و واکسیناسیون کودک برعهده ماما است. از سوی دیگر بخشی از کار ماما به زنان بر می‌گردد. در این بخش ماما در درمانگاه های زنان یا در مطب های خصوصی به پیشگیری های اولیه از سرطان دهانه رحم و پستان پرداخته یا در مراکز نازایی به عنوان مشاور نازایی فعالیت می‌کند.

توانایی های مورد نیاز و قابل توصیه

رشته های علوم پزشکی بویژه سه رشته پزشکی، پرستاری و مامایی نیاز به علاقه و احساس مسوولیت بسیار دارد. برای مثال یک ماما بدون عشق و علاقه لازم نمی‌تواند فریادهای ناشی از درد یک زائو را تحمل کند و پاسخگوی نیازهای او باشد.

رشته مامایی عشق و علاقه و صبر و حوصله بسیار بالا می‌خواهد چون یک خانم در حال زایمان، شرایط بسیار حساسی دارد و بسیاری از حرف ها یا حرکاتش در اختیار خودش نیست و یک ماما باید در حد امکان با صبر و حوصله بسیار به او آرامش و قوت قلب بدهد و توجه داشته باشد که مسوولیت جان دونفر یعنی مادر و جنین او را برعهده دارد. همچنین یک ماما باید بسیار باهوش و نکته‌سنج باشد و از مقابل مسائل هرچند کوچک به سادگی نگذرد، زیرا خیلی از مسائل یا علائم کوچکی که در هنگام بارداری یا زایمان ظاهر می‌شود، در صورت عدم توجه می‌تواند خطرات جانی برای نوزاد یا مادر به دنبال داشته باشد.

همچنین دانشجوی این رشته باید تحمل خون و خونریزی، شب کاری و در کل کار در محیط بیمارستان را داشته باشد و به کار عملی نیز علاقه‌مند باشد چون دروس این رشته بیشتر عملی است و کمتر جنبه تئوری دارد.

در سال های اخیر دانشجویان مستعد و خوبی وارد رشته مامایی می‌شوند، اما متأسفانه بسیاری از دانشجویان شناخت دقیقی از این رشته ندارند. برای مثال نمی‌دانند که در ترم های اول باید در بیمارستان کارها و خدمات ابتدایی پرستاری را انجام دهند و حتی گاهی اوقات به همین دلیل سرخورده می‌شوند و انصراف می‌دهند، در حالی که اگر با علاقه و عشق لازم وارد این رشته شوند، متوجه می‌شوند که مامایی رشته با ارزش و پراهمیتی است که از نظر معنوی می‌تواند انسان را به معنای واقعی کلمه راضی کند.

دانشجوی مامایی باید از نظر جسمی و روحی سلامت کامل داشته و از روابط اجتماعی خوبی برخوردار باشد چون مشاوره و آموزش بخش مهمی از کار یک ماما است. گفتنی است که رشته مامایی تنها از بین داوطلبان زن دانشجو می‌پذیرد.

وضعیت ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر

کارشناسی ارشد مامائی ناپیوسته به اولین مقطع تحصیلی پس از کارشناسی گفته می‌شود. طول دوره کارشناسی ارشد حداقل ۲ سال و حداکثر ۳ سال است. دوره دکترای مامایی که پس از اتمام تحصیلات در مقطع کارشناسی ارشد، می‌توان به آن راه یافت به تازگی در شورای عالی برنامه‌ریزی تصویب شده است.

آینده شغلی و بازار کار

در مورد فرصت‌های شغلی رشته مامایی نظرات متفاوتی وجود دارد. عده‌ای معتقدند که در حال حاضر فرصت‌های شغلی مامایی مانند بیشتر رشته‌های علوم پزشکی محدود و بسیار اندک است و از همین رو تعداد بی‌شماری از فارغ‌التحصیلان این رشته بیکار هستند یا در شغل‌های نامربوط با رشته تحصیلی خود فعالیت می‌کنند.

به همین دلیل بهتر است که این رشته محدود شده یا حتی حذف شده و به جای آن همچون گذشته نرس ماما تربیت گردد. (پرستارهایی که دوره تخصصی مامایی را نیز آموزش دیده‌اند). به هر حال از مراکزی که یک ماما می‌تواند در آنها مشغول به کار شود، می‌توان به بیمارستان‌ها، زایشگاه‌ها، درمانگاه‌ها و مراکز بهداشتی اشاره کرد. همچنین ماما طبق قوانین حاضر در صورت داشتن مدرک کارشناسی می‌تواند مطب دایر کرده و در آن به ارائه خدمات بهداشتی و درمانی بپردازد.

درس‌های پایه رشته مامایی

سلول‌شناسی و بافت سلولی

بیوشیمی

تشریح ۱ و ۲

فیزیولوژی ۱ و ۲

ایمنی‌شناسی

میکروب‌شناسی و انگل‌شناسی

درس‌های اصلی رشته مامایی

آسیب‌شناسی اختصاصی و عمومی

اصول خدمات بهداشتی جامعه و آموزش بهداشت

داروشناسی ۱ و ۲

اصول و فنون پرستاری و مامایی و روش اطاق عمل و زایمان

آمار حیاتی و روش تحقیق

روانشناسی

اصول اپیدمیولوژی و مبارزه با بیماری ها

زبان تخصصی

درس های تخصصی رشته مامایی

اصول تغذیه مادر و کودک ، تاریخ ، اخلاق و مقررات پزشکی

جنین شناسی مقررات پزشکی قانونی

ژنتیک بارداری و زایمان ۱ و ۲ و ۳ و ۴

کارآموزی بارداری و زایمان ۱ و ۲ و ۳ آزمایش های کاربردی در مامایی

نوزادان کارآموزی نوزادان

بیماری های کودکان فیزیوپاتولوژی بیماری های داخلی جراحی و عفونی ۱ و ۲ و ۳ نشانه شناسی و معاینات فیزیکی

بهداشت مادر و کودک و خانواده کارآموزی بیماری های داخلی و جراحی

تغذیه درمانی مادر و کودک کارآموزی بهداشت مادر و کودک و خانواده

رادیولوژی، سونوگرافی و الکتروفیزیولوژی در مامایی و زنان روانپزشکی در مامایی

بی حسی و بیهوشی و احیا در مامایی اصول مدیریت و کاربردهای آن در مامایی

اختلال عمل جنسی و آموزش مشاوره آن بیماری های زنان و ناباروری

پایان نامه کارآموزی بیماری های زنان

اسامی برخی دانشگاهها و مراکز آموزش عالی دارای رشته مامایی

ردیف اسامی دانشگاهها و مراکز آموزش عالی کاردانی کارشناسی

۱ دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی اراک *

۲ دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی اردبیل *

*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی اصفهان	۳
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی اهواز	۴
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی ایران	۵
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی ایلام	۶
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی بابل	۷
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی بندرعباس	۸
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی بوشهر	۹
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی بیرجند	۱۰
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی تبریز	۱۱
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی تهران	۱۲
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی رفسنجان	۱۳
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی زاهدان	۱۴
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی زنجان	۱۵
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی شهرکرد	۱۶
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی شهید بهشتی	۱۷
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی شیراز	۱۸
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی قزوین	۱۹
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی کاشان	۲۰
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی سنندج	۲۱
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی کرمان	۲۲
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی کرمانشاه	۲۳
*	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی گلستان	۲۴

۲۵	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی گیلان - رشت *
۲۶	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی خرم آباد *
۲۷	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی مازندران - ساری *
۲۸	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی مشهد *
۲۹	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی همدان *
۳۰	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی یاسوج *
۳۱	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی یزد *
۳۲	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی سبزوار *
۳۳	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی شاهرود *
۳۴	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی گناباد *